

Småfläckig sumphöna

Magnus Friberg

Under nattfågelinventeringarna 2013 förvånades vi över de småfläckiga sumphönsens rörelsemönster i området. Under den första inventeringsrundan räknades 13 spelande hanar i Östra Kvismaren och 0 i Västra Kvismaren, en månad senare så var resultatet det omvända. Då satt det plötsligt 12 spelande hanar i Västra Kvismaren och 0 i Östra Kvismaren (Ashing & Sondell 2014). Detta gjorde oss funder samma, vad kan detta rörelsemönster bero på och hur tar vi reda på svaret?

Årets projekt

Det fanns flera teorier om vad inventeringsresultatet kunde bero på. Kanske äldre och mer häckningsdugliga hannar anländer tidigt och lägger beslag på de bästa reviren i Östra Kvismaren. Vid de senare räkningarna kanske dessa hannar redan skridit till häckning och tystnat samtidigt som kringströvande 2K hannar har slagit sig ner i Västra Kvismaren. Eller kan det ha berott på att den extremt torra och regnfattiga sommaren 2013 eventuellt torkade ur Östra Kvismaren så mycket så att häckningarna helt enkelt avbröts och hannarna fick leta upp nya blötare revir i Västra Kvismaren?

Bästa sättet att få ett svar på detta var att den här säsongen fånga och ringmärka så många hannar som möjligt när de anländer till området och sedan försöka fånga spelande fåglar igen om vi upplever en liknande rörelse senare på sommaren. Detta borde ge svar på om det är samma hannar som flyttat sig eller om det är nyanlända fåglar.

Jag tog på sig att försöka genomföra detta arbete. Fångsttekniken var att natttid ge mig ut på maderna och gå rakt mot en spelande fågel tills jag var så nära att den

tystnade. Då satte jag upp ett spegelnät bland tuvorna och satte på playback (spegelnät är låga nät med tre lager som är effektiva vid fångst av små tjocka och springande fåglar)..

Denna fångstmetod visade sig till en början vara hyfsat effektiv. De sex första nätterna fångades 5 hannar. Responsen från hannarna var väldigt bra och de svarade aggressivt på playbacken, även de två kvällar då jag gick hem tomhänt. Därefter hände dock någonting. Vi hade hunnit en bit in i juni men det var fortfarande gott om spelande hannar i området. De nästkommande tre kvällarna jag gjorde fångstförsök så tystnade hannarna omedelbart när jag satte på playbacken. Detta fick mig att starkt misstänka att de skridit till häckning och att de inte längre var intresserade av revirstrider.

Resultat

Nu väntade vi bara på att se om det skulle bli en förflyttning i området likt den 2013. Detta uteblev dock, sången avtog ju längre in i juni vi kom, men inga nya hannar dök upp på annat håll i området. Det känns nu som troligast att fjolårets omgruppering helt enkelt berodde på att maderna i Östra Kvismaren torkade upp och häckningarna avbröts. Under mitt arbete med de småfläckiga sumphönsen denna sommar så har flera nya frågor väckts hos mig som jag nu tänkt mig arbeta vidare med.

Nya frågor

Den småfläckiga sumphönan är en vida spridd och allmänt förekommande art i Europa och västra Asien. Ändå vet vi nästan ingenting om hur denna högljudda sumphöna köns- och åldersbestäms. Jag har sökt med ljus och lykta efter artiklar i

En av de ringmärkta småfläckiga sumphönsen i Kvismaren 2014. Foto: Magnus Friberg.
One of the ringed Spotted Crakes in Lake Kvismaren 2014. Photo: Magnus Friberg.

detta ämne, men de få uppgifter som jag lyckats finna är väldigt vaga. En annan fråga är var våra småfläckiga sumphöns egentligen övervintrar och vilka flyttstrategier de har. Flyttar de i små korta etapper eller drar de rakt ned till övervintringsområdet i en etapp likt dubbelbeckasinerna? (Klaassen et al, 2011)

Detta är frågor som jag framöver hoppas kunna ge svar på. Jag har redan i år foto-dokumenterat samtliga fångade hannar noggrant. Jag tycker mig ha hittat vissa dräktskillnader på dessa, främst på övre stjärtäckarna. Huruvida detta beror på ålder eller bara på olika slitage beroende på andra faktorer får framtiden utvisa då underlaget är minst sagt litet än så länge. De fåglar jag fångat i år har samtliga könsbestämts med hjälp av kloakens utseende.

Kommande säsong

Det första vi nu måste ta oss an är att ta reda på om vi de facto har en återvändande population av småfläckiga sumphöns i Kvismaren så att det går att göra en ordentlig flyttstudie här. Den kommande säsongens strategi kommer därför vara att försöka fånga och ringmärka så många hannar som bara är möjligt. Förhoppningsvis får jag redan där någon kontroll från fjolåret vilket i så fall direkt skulle visa på att fåglarna återvänder, men då endast ca 25 % av hanarna i området ringmärktes under 2014 så har jag inte så stora förhoppningar på detta.

Om det sedan finns tid hoppas jag även kunna lokalisera ett bo för att märka ungarna och på detta vis nästkommande år förhoppningsvis få en säker kontroll på

en 2K fågel så att fågelns utseende kan dokumenteras för att fastslå eventuella ålderskaraktärer .

Framtiden

Skulle det visa sig att vi har en återvändande population i Kvismaren, vilket är troligt, så har jag planer på att göra flyttstudier på dessa fåglar för att ta reda på vad de har för flyttstrategier och var de övervintrar. Ringmärkningsåterfynd tyder på att våra svenska småfläckiga sumphöns flyttar mot sydväst och man misstänker att de övervintrar i tropiska Västafrika. Det sydligaste ringmärkningsåterfyndet vi har är dock från södra Frankrike. Hur flyttningen går till vet vi i nuläget ingenting om. Att fästa ljusloggar på ett antal fåglar vore därför mycket intressant.

Jag har även varit i kontakt med ett engelskt företag som utvecklar GPS-sändare för fåglar. De har en sändare som skulle passa i denna studie som i så fall skulle kunna förse oss med totalt 30 GPS-punkter, från tidpunkter vi själva bestämmer, skickade till oss under höstflytt, övervintring och returflytt på våren. Detta skulle vara ett utmärkt komplement till de inte lika exakta ljusloggarna. En annan fördel men en GPS-försedd fågel är att den är betydligt lättare att hitta igen när den är tillbaka i Kvismaren än en fågel med ljuslogg. Sedan kan man bara byta batteri och återanvända samma GPS-enhet igen till nästa år.

Mycket ska klaffa för att allt detta ska gå i lås, men förhoppningsvis kan vi om inte alltför många år återigen skriva om den småfläckiga sumphönan och då ge betydligt mycket mer information om denna svårседda fågels leverne.

Summary

During the night censuses of 2013 we were surprised to see how much reloca-

tion it was among the Spotted Crakes within the area. At the first count we had 13 singing males in Eastern Kvismaren and none in Western. About a month later it was the other way around, 12 singing males in Western Kvismaren and none in Eastern. This shift made us confused, was it the same males that changed to better and less dry locations or could it be new younger none breeding males that arrived later in the season that was singing in Western Kvismaren? Perhaps the males in Eastern Kvismaren stopped singing after finding a female.

To find this out we decided to catch and ring as many males as possible this spring in Eastern Kvismaren and if males started to show up in Western try to catch them as well to find out if it was the same males or not. But this year we didn't see any movement. The males stopped singing in early June after finding a partner in Eastern and after that no new birds showed up in Western.

So the movement we saw last year was most likely because of the dry and warm weather that made the original breeding areas dry out. During this study it become clear to us how little we actually know about the Spotted Crakes. New questions emerged; how do we age them, how do we sex them, what are their migration strategies and where do they winter? Future studies will be made to search for the answers to all of these questions.

Referenser

- Ashing, T & Sondell, J. 2014. Nattfågelinventering I Kvismaren 2013. *Fåglar i Kvismaren* 29:8–12.
- Klaassen et al, Great flights by great snipes: long and fast non-stop migration over benign habitats, *Biology Letters* (2011) VV:1-3 (doi:10.1098/rsbl.2011.0343)